

D E P L A T E v.z.w.

TIJDSCHRIFT VAN DE OOSTENDSE HEEMKRING "DE PLATE"

Vormings- en ontwikkelingsorganisatie en Permanente Vorming

Aangesloten bij de KULTURELE RAAD OOSTENDE en het WESTVLAAMS VERBOND VAN KRINGEN VOOR HEEMKUNDE

Statuten gepubliceerd in de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 1-2 mei 1959, nr. 1931 en gewijzigd volgens de Bijlagen tot het Belgisch Staatsblad dd. 15 mei 1975 nr. 3395, de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 4 december 1986 nr. 31023 en de Bijlage tot het Belgisch Staatsblad van 5 oktober 1989 nr. 13422.

Alle medewerkers zijn verantwoordelijk voor de door hen getekende bijdragen.

Tekst overname steeds toegelaten.

Ingezonden stukken mogen nog NIET gepubliceerd zijn.

De auteurs worden er attent op gemaakt dat bij elke bijdrage een bronvermelding hoort.

JAARGANG 22
Nr 5
MAAND mei 1993

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

A. VAN ISEGHEM
Ijzerstraat 1
8400 OOSTENDE

SECRETARIS

J.B. DREESEN
Rode Kruisstraat 4
8400 OOSTENDE

PENNINGMEESTER

J.P. FALISE
H. Serruyslaan 78/19
8400 OOSTENDE

REKENING

750-9109554-54
000-0788241-19

IN DIT NUMMER

- blz. 131 : G. VANDAMME : De historische polders van Oostende 1584-1810.
- blz. 140 : N. HOSTYN : Hedendaagse beeldende kunstenaars in Oostende (3).
- blz. 142 : J.B. DREESEN : De afbraak van het Kursaal tijdens Wereldoorlog II.
- blz. 143 : D. FARASYN : Is de kursaalconventie van 1873 verjaard ?
- blz. 144 : A. SMISSAERT (+) : Oostende tijdens de Eerste Wereldoorlog (31).
- blz. 148 : J.B. DREESEN : Toponymie van 's Heerwoutermansambacht (VII) - 34ste Begin.
- blz. 152 : A. SWYNGEDAUF : Ostendiana.
- blz. 153 : Schenkingen 1992 - 3e deel.

MEI- EN JUNI - ACTIVITEITEN

De Oostendse Heemkring "De Plate" heeft de eer en het genoegen zijn leden en andere belangstellenden uit te nodigen tot de volgende activiteiten in de loop van de maanden mei en juni.

MEI I - ACTIVITEIT. Kreekenwandeling

Deze kreekenwandeling gaat door op

zaterdag 15 mei 1993

De plaats van bijeenkomst :

Kerkplein Sint Annakerk Stene-Dorp om 14u30

Onder leiding van ons geacht lid en Stedelijke gids

de heer Marcel **BRAET**
secretaris van de Gidsenkring Lange Nelle

Aansluitende op de voordracht van dhr. G. VANDAMME, in november 11., over de Historische Polders van Oostende, krijgen we vandaag de gelegenheid het allemaal aan de praktijk te toetsen in het unieke natuurgebied dat ons in Oostende nog rest.

Ons geacht lid, dhr. Marcel BRAET, woont sedert 1970 te Zandvoorde aan de Keignaert. Aan zijn gidsenervaring (stadsgids van de eerste lichte) en zijn ervaring als wandelsporter (hij is medestichter van de Keignaerttrippers) koppelt hij een grondige kennis aan het Kreekengebied van Oostende.

Hij leidt ons vandaag rond in het gebied waar de ingrepen van de inundatie van 1584 natuurlijke resten hebben nagelaten en dat nu het beschermd kreekengebied is geworden.

De diverse historische gebeurtenissen die er plaats vonden zullen op de plaats van het gebeuren uitgelegd worden. Tevens kunnen we genieten van een uniek en rustig landschap en dit op een paar kilometers van de stadsdrukte.

De deelname is gratis, ook voor niet-leden. Zorg voor gemakkelijke schoenen, wij zorgen voor goed weer en dhr. BRAET voor de deskundige uitleg. Men zegge het voort.

MEI II - ACTIVITEIT. Avondvoordracht

In tegenstelling met wat in het Jaarprogramma werd aangekondigd verschuift, door omstandigheden, de voordracht over het Oostends Protestantisme tussen 1572 en 1604 naar december 1993.

Op

donderdag 27 mei 1993 om 20u30

krijgt U in de Conferentiezaal van de V.V.F. Oostende, Dr. Colensstraat 6

met als spreker J.B. DREESEN, Secretaris van de Kring

het onderwerp : OOSTENDE EN OMGEVING OP 16de EN 17de EEUWSE
KAARTEN

Voor de onderzoeker die belang stelt in de Oostendse geschiedenis uit de hierboven aangehaalde periode, zijn naast de geschreven archiefstukken, de kaarten en plannen van uitzonderlijk belang. Ze verduidelijken niet alleen het geschrevene maar geven het onmisbaar beeld van hoe men zich het geschrevene moet voorstellen.

Zeer belangrijk is dan ook dat de onderzoeker een beeld heeft van wat er op dat gebied op de markt is en waar het te vinden is. Tussen alle koren zit er echter kaf. Zo is het ook met kaarten en plannen. Vroeger werd er, net als nu nog, veel gecopieerd en gecompileerd, met al de fouten vandien.

De voordracht van vanavond geeft een overzicht van de interessante en minder interessante kaarten uit deze periode. Op basis van een geprojecteerde kopie worden de belangrijke punten ervan aangehaald. Hierbij wordt een overzicht gegeven waar de copias berusten.

Voor al diegenen die geïnteresseerd zijn in de Oostendse geschiedenis is dit een avond die U niet moogt missen. Zoals steeds is de toegang vrij en kosteloos ook voor niet-leden. Men zegge het voort en zorg dat je erbij bent.

JUNI - ACTIVITEIT. Studiereis naar Peronne (Frankrijk)

Dit jaar trekken we eens te meer westwaarts naar Frans-Vlaanderen. Maar de reis gaat naar Peronne aan de "Zomme" (de Somme), de uiterste grens die Vlaanderen ooit bereikte.

De reden ligt bij het feit dat in deze stad verleden jaar een indrukwekkend "Historial de la Grande Guerre" geopend werd. En vermits dat we graag weten wat er in onze contreyen gebeurt kunnen we een bezoek niet langer uitstellen.

Het "Historial" is geen gewoon museum ter verheerlijking van de oorlog. Neen, het vertelt ons vanuit een Frans, Brits en Duits standpunt, hoe gewone mensen deze wereldoorlog beleefden.

Een van de beste Franse architecten tekende een parel van een museum, gebouwd in witte beton en kunstig verwerkt in een middeleeuws kasteel dat het centrum van Peronne domineert. De opzet van het museum werd uitgedokterd door de beste historici ter zake. De tentoonstelling is eenvoudig en chronologisch geordend, waarbij op een konsekwente wijze in drie lagen, Duitsland (boven), Frankrijk (midden) en Groot Brittanië (onder) de facetten van het dagelijks leven getoond worden. De "oorlog van de soldaten" neemt de middenruimte in van de grote zaal. In het parket zijn grote maar ondiepe "kuilen" uitgespaard. Daarin liggen de uniformen van de soldaten van de verschillende legers, omringd door hun wapens, andere uitrustingsstukken en hun schamele persoonlijke bezittingen.

De wanden van de tentoonstellingszalen worden in beslag genomen door kasten die de oorlog op het thuisfront uitbeelden in elk van de drie vermelde landen. Het geheel wordt toegelicht met drietalige Frans-Duits-Engelse onderschriften.

Het gevaar dat het museum te symbolistisch zou zijn wordt bijzonder goed opgevangen door de tientallen videoschermtjes die langs het hele parkoer zijn opgesteld. Hier worden de voorwerpen levend.

Een indrukwekkend museum, gerealiseerd met de modernste technieken en samengesteld door vakbekwame historici uit drie landen.

Een must voor al diegenen die belanstelling hebben voor de eerste wereldoorlog, maar ook voor diegenen die een modern uitgebouwd museum willen zien.

Deze reis gaat door op

zondag 6 juni 1993

onder leiding van dhr. Jan B. DREESEN.

We starten op 08u30 stipt (er is flink wat baan af te leggen) vanop het Canadaplein, vlak voor het Gerechshof.

Om geen tijd te verliezen nemen we de autostrade over Brugge, Kortrijk en Lille. Langs de baan op de "Aire de Phalempin" stoppen we even om de benen te strekken en voor een glasje en een plasje. Omstreeks 12u30 worden we verwacht in het Hotel Restaurant SAINT CLAUDE waar ons het middagmaal wordt geserveerd. We schuiven de voeten onder tafel voor :

Kir Cassis

Terrine de campagne du Chef

Longe de porc roti
Jardinière de légumes

Café

Une bouteille de Bordeaux pour 3

Omstreeks 14u30 begint ons bezoek aan het "Historial" dat op 100 meter van het restaurant ligt.

Omstreeks 16u30 verpozen we even op het terras van het "Historial" en genieten er van het mooie groen en het prachtig waterplan van de oude vestingen. Hier kan iedereen terecht voor een glasje en een plasje.

Een half uur later schepen we terug in a/b van onze car, om onder leiding van een gids een kort bezoek te brengen aan Peronne en omgeving.

Omstreeks 18u gaan we de baan op richting België. In Lille nemen we de autostrade richting Duinkerke, slaan in Steenvoorde af en stoppen aan het "Hommelhof" te Watou. We nemen even de tijd voor een consumptie of om de benen te strekken en kennis te maken met dit typisch grensdorp. Hierna trekken we vlot Oostendewaarts.

Inschrijven voor deze reis kan door 1.325 Fr. (dertienhonderd vijfentwintig francs) per persoon te storten op postrekening

000-0507753-55
Jan Dreesen
Rode Kruisstraat 4 - 8400 Oostende

met vermelding "De Plate-reis 6 juni 93 met x personen". In deze prijs zijn begrepen, de autocar, de aperitief en het middagmaal, de toegang tot het "Historial" en de gids.

De inschrijvingen moeten binnen zijn voor maandag 24 mei 1993. Er zijn maximum 54 plaatsen. Wie eerst komt, eerst maalt. Dus zorg dat je erbij bent. Wij hopen op tijd een reisbrochure klaar te hebben die een aangename herinnering zal zijn aan deze uitstap.

J.B. DREESEN

**DE HISTORISCHE POLDERS VAN
OOSTENDE 1584-1810**

G. VANDAMME

Chronologisch Overzicht van de overstromingsfazen,
indijkingswerken en allerhande haven-, kanaal- en sluiswerken

---

Als gevolg op mijn voordracht "De Historische Polders van Oostende 1584 - 1803", gegeven op 26 november 1992, werd mij gevraagd een chronologische samenvatting hiervan te geven, alsmede een aangepaste versie van de 8 schetsen - in 1851 gepubliceerd door Alph. BELPAIRE en die niet altijd nauwkeurig blijken - op punt te zetten. Na wat schrap-, teken- en plakwerk meen ik aan deze vraag zo goed mogelijk te hebben voldaan.

De oorspronkelijke 8 schetsen (zie bijlage 1) heb ik uitgewerkt tot 12 nieuwe (zie bijlagen 2, 3 en 4). Ter verduidelijking heb ik er ook een vergrote tekening bijgevoegd waarop de jaartallen van de dijkbouw, enz... vermeld worden (zie bijlage (5)).

*
* *

- 1584 : De Oostendse geuzen slechten de duinen ten oosten van de stad. De zee krijgt toegang tot het Oostendse hinterland, waardoor de aanvallen van de Spaanse troepen bemoeilijkt worden.
- 1601 : De dijk aan de westkant van de stad wordt eveneens doorgestoken, waardoor het overstroomde gebied nog wordt vergroot. Practisch gans het 's Heer Woutermansambacht komt tweemaal daags onder water te staan.
- 1601-1604 : Beleg van Oostende.
Na het beleg wordt alleen nog de nieuw ontstane havengeul gebruikt. Het gebied van het ondergelopen achterland wordt aangewend als speelkom, om de haven op diepte te houden.

- 1606-1608 : De Steense dijk en de Zijdellinge worden verhoogd en hersteld. Ze beperken de overstroming aan de west- en oostkant. In 't zuiden wordt deze begrensd door de Ieperleet.
- 1610 : Bouw van een dijk rond het overstromingsgebied, oost van de geul (Lisjemorre).
- 1612 : Indijking van de Grote polder van Bredene. Aanleg van een handelskom met rechtstreekse toegang naar de havengeul, ten zuidoosten van de stad.
- 1618 : Kanalisatie van de Ieperleet tussen Brugge en Plassendale. Bouwen van een zeesluis te Plassendale. Slopen van de daar bestaande overdracht.
- 1622-1623 : Voltooïing van de vaargeul vanaf Plassendale naar de Oostendse havengeul.
- 1625 : De wateringën van 's Heer Woutermansambacht, Camerlincks- en Vyncks bekomen het octrooi om alle schorren ten zuiden en ten oosten van de Gouwelozeekreek in te dijken.
- 1626 : Bouwen van de Leegaardsdijk. Het hiervóór genoemd gebied wordt hierdoor watervrij. Alleen de Ste Catharinaschorre, de schorre van Lisjemorre en het schorregebied van de Bredense kreek, ten noorden van het kanaal Plassendale-Oostende blijven nog onder water. De Noordede wordt vanaf haar oorsprong bij Klemskerke, westwaarts verbonden - via de nieuwgeboude "Blauwe sluis", - met de Bredense kreek, en levert aldus bijkomend spoelwater voor de havengeul.
- 1627 : Wegens de verzanding van de havengeul wordt de Leegaardsdijk doorgestoken. Het drooggelegde gebied wordt terug aan de overstroming prijsgegeven om over meer spoelwater te kunnen beschikken.
- 1631 mei : De Leegaardsdijk mag hersteld worden. De bedijkte polders, alsook de aanpalende wateringën moeten echter o.m. bijdragen tot de bouw van de twee havenhoofden van Oostende.
- 1634 : De Potteriepolder en de Saspolder, ten noorden van het kanaal Plassendale-Oostende, worden ingedijkt.
- 1638-1641 : De Ieperleet tussen Plassendale en Nieuwpoort wordt gekanaliseerd. Rechttrekking ten noorden van Oudenburg.
- 1662 : Inundatie van de "Zwanenhoek" na het bouwen van een nieuwe dijk (Zandvoorde dijk) om de toenemende verzanding van de haven tegen te gaan.
- 1663 : Wegens het geringe resultaat van de inundatie van de Zwanenhoek, beveelt de landvoogd de CARAÇENA nog meer gronden op Zandvoorde onder water te zetten.

- 1664 : - Voltooïing van een nieuwe dijk tussen de dijk van de Zwanenhoek en de noorddijk van het kanaal Plassendale-Nieuwpoort.
 - Inundatie van de (nieuwe) Zandvoordepolder.
 - Hergraving en verbreding van het kanaal Plassendale-Oostende.
 - Drooglegging van het "Goevereurspoldertje" ter gelegenheid van de bouw van het fort St Philippe.
- 1669-1676 : Bouwen van een nieuwe zeesluis te Slijkens en slopen van de zeesluis te Plassendale wegens verval en ongeschiktheid.
- 1671-1674 : Bouwen van nieuwe uitwateringssluis op de monding van de Noordede en drooglegging van de Vrije Polder van Bredene.
- 1698 : Wegens de te sterke stroming in de havengeul, die de haveninstallaties en de stadsomwallingen beschadigt, besluit men de westelijke Zandvoordsepolder terug droog te leggen.
- 1700 : De "nieuwe Zandvoordepolder" wordt drooggelegd na het terug dichten van de in 1664 doorgestoken dijk.
- 1720 : Bouwen van een ringdijk (= Schorredijk) voor de aanleg van een nieuw spoelbekken (Snaaskerkepolder) in het Camerlincksambacht, ten westen van de Steense dijk, dit om de opnieuw optredende verzanding tegen te gaan.
- 1722 : - Inundatie van de Snaaskerkepolder via het "Nieuw Gedelf" vanaf de Gouwelozekreek, en doorsteking van de Steense dijk.
 - Stichting van de "Oostendse Compagnie".
- 1724-1727 : Verdiepingswerken aan het kanaal Brugge-Oostende, om de toegang tot de Brugse haven, voor grote zeeschepen mogelijk te maken.
- 1743 : Graven van een verbindingskanaal (Legillonkanaal) tussen het kanaal Brugge-Oostende en de Gouwelozekreek, in het vooruitzicht van dringende herstellingswerken aan de sluis te Slijkens, welke hiervoor zal moeten afgedamd worden.
- 1744-1745 : De Ste Catharinapolder wordt drooggelegd na het bouwen van een dijk langs de west- en noordkant van de Gouwelozekreek en de bouw van een zeesluis in de Ste Catharinakreek.
 Alleen de Zwanenhoek, Lisjemorre en de Snaaskerkeschorre blijven nog onder water. Deze toestand zal ongewijzigd blijven tot na 1803.
- 1750 : Oprichting van de "Compagnie der zaagmolens". Tussen 1750 en 1752 worden 17 molens gebouwd waarvan 13 langs het Legillonkanaal en 4 langs het kanaal Brugge-Oostende.
- 1752 : 13 augustus. Instorting van het sas te Slijkens. De afdamming ervan is noodzakelijk om overstromingen tot tegen Brugge te voorkomen.

- 1754-1758 : Bouwen van het nieuwe sas van Slijkens ± 300 m. stroomop van het vernielde sas. Graven van de "Coupure" rond het sas in aanbouw (1756). Verdieping en normalisatie van het kanaal Brugge-Oostende.
- 1774-1776 : Graven van het eerste handelsdok in de bedding van de Ste Catharinakreek te Oostende.
- 1784 : Voltooiing van nog twee bijkomende dokken.
- 1803 : Napoleon beveelt de overstromingen rond de stad te laten stopzetten en geeft de toelating om alle nog overstroomde schorren droog te leggen, met uitzondering van een klein gedeelte van de Gouwelozekreek, waarin de aanleg van een spuijkomp gepland wordt.
- 1810 : De nieuwe spuijkomp wordt ingebruik genomen. Dit betekent het definitief einde van de lange periode, tijdens dewelke de overstroomde polders voor de natuurlijke schuring van de haven zorgden.

BIBLIOGRAFIE

- A. BELPAIRE Notice sur l'histoire hydrographique du port d'Ostende.
- J. BOWENS. Nauwkeurige beschrijving..... Oostende 1792.
- D. FARASYN. Bijdrage in Atlas de Belgique "Côte, dunes et polders".
- F. GEVAERT. Historisch-geografische schets van de vaart. Ter Cuere, Jaarboek 1983.

DE INDEX 1992 IS VERSCHENEN

**Te verkrijgen
aan de balie van het Heemmuseum
of door storting
op rekening 750-9109554-54
De Plate
Serruyslaan 78
Oostende**

met vermelding "index 1992"

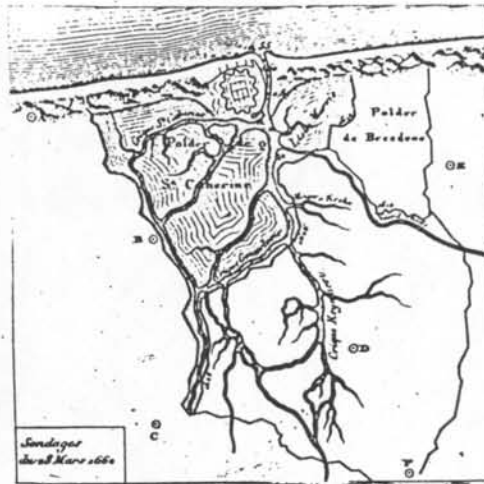
Prijs : 125 Fr.

1608 à 1612

1626 à 1662

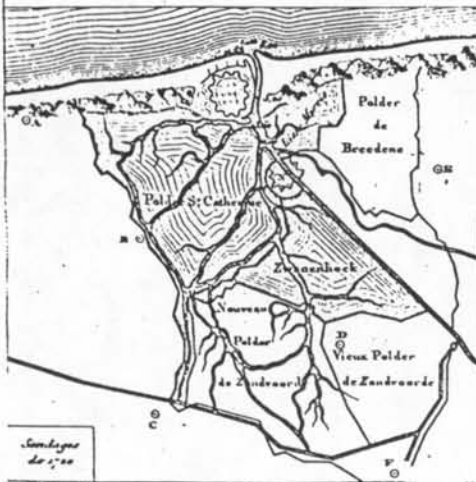
1662 à 1664

1664 à 1700

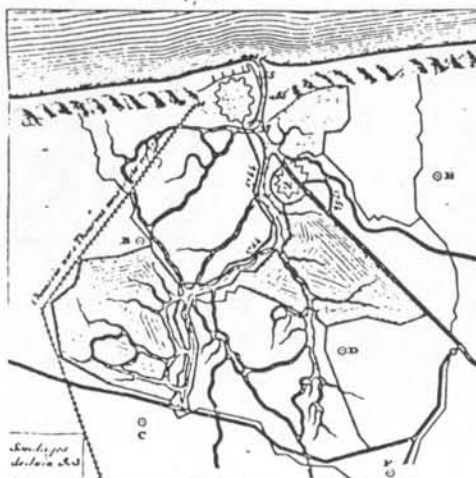
1700 à 1720

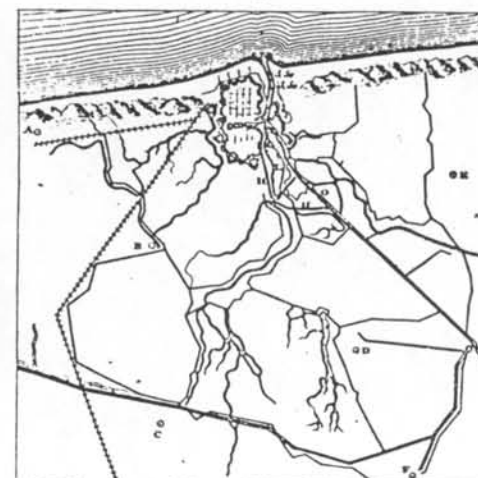
1720 à 1744

1744 à 1803

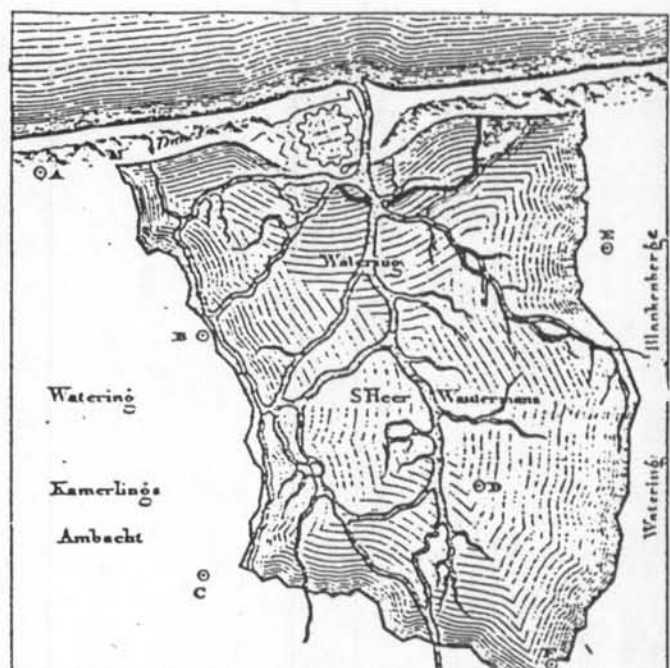
1840

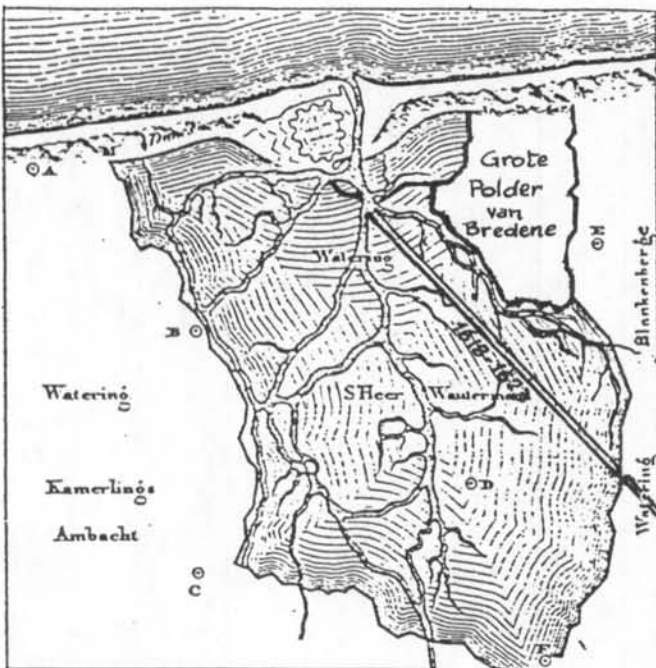
~ 1584 - 1610

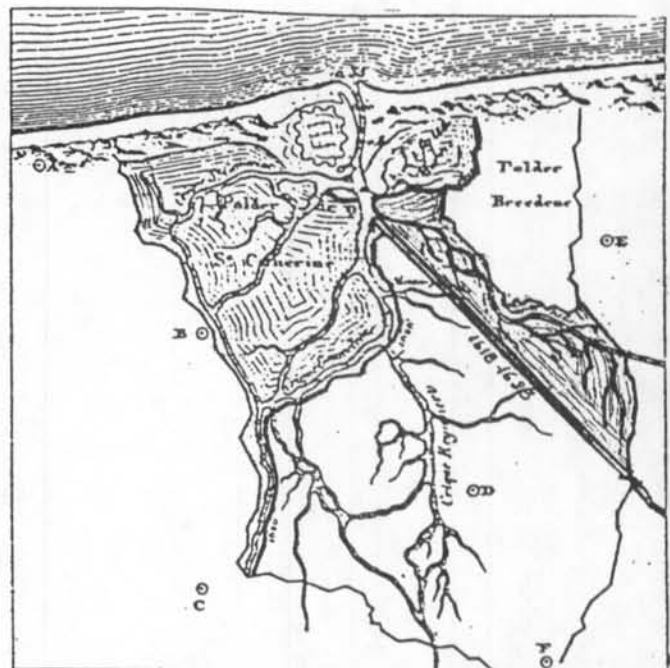
1610 - 1612

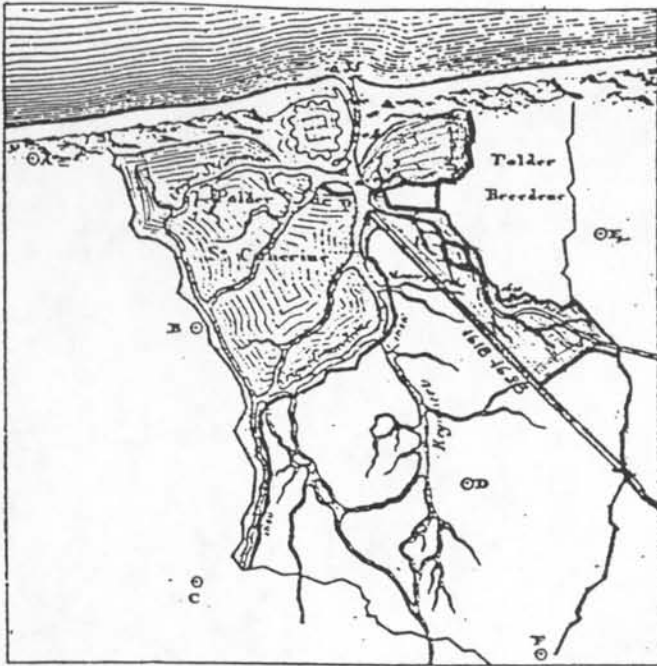
1612 - 1626

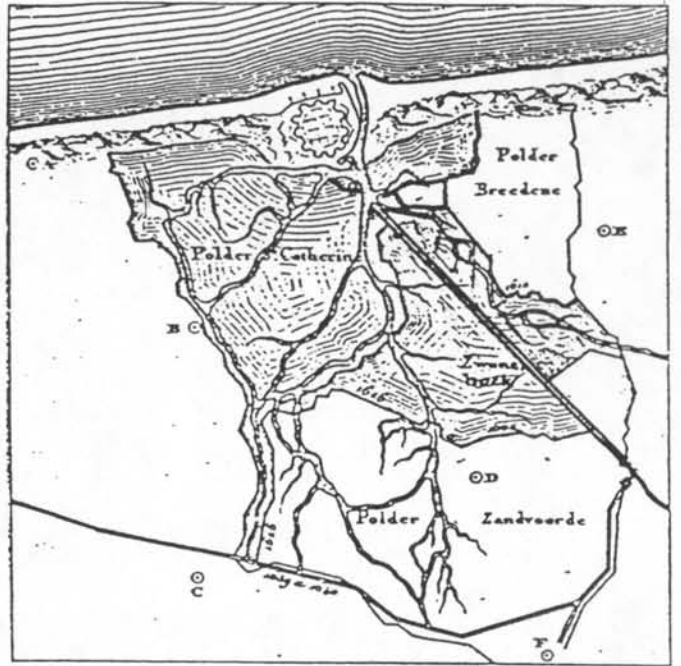
1626 - 1634

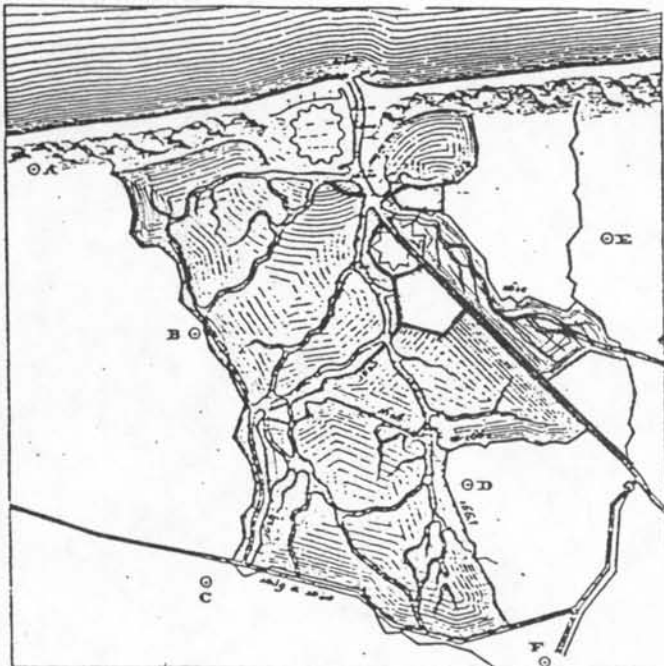
1634 - 1662

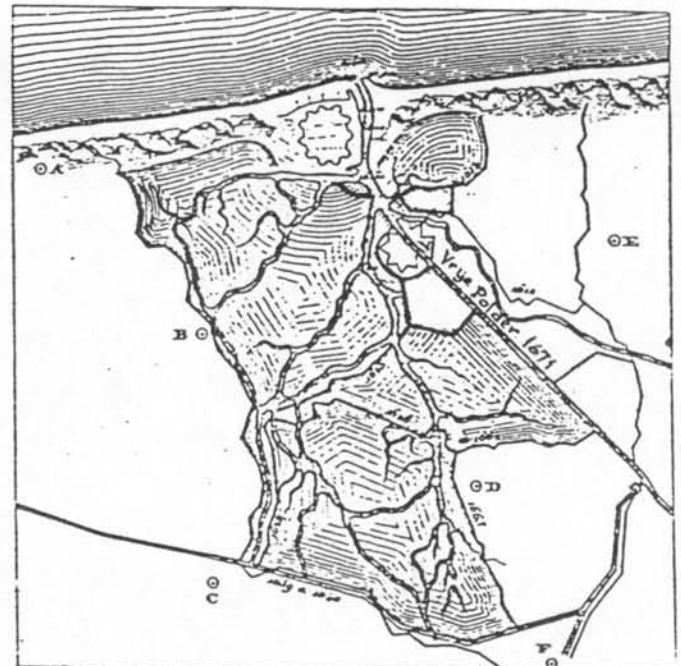
1662 - 1664

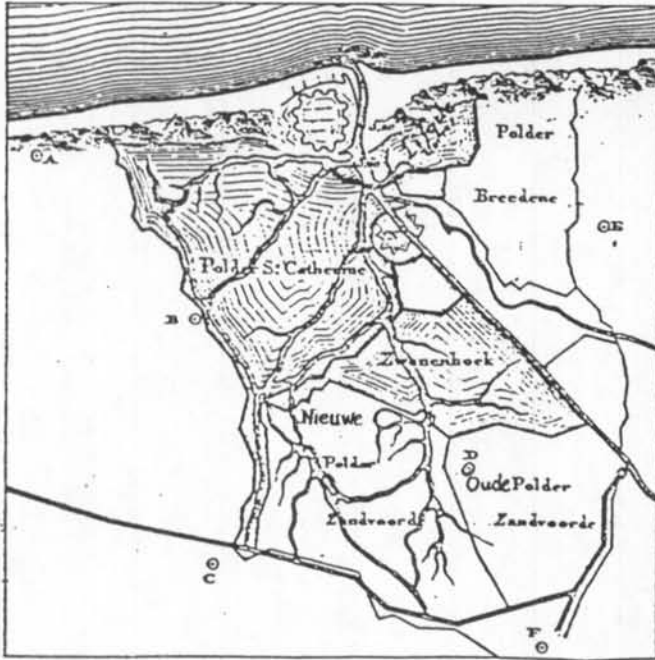
1664 - 1671

1671 - 1700

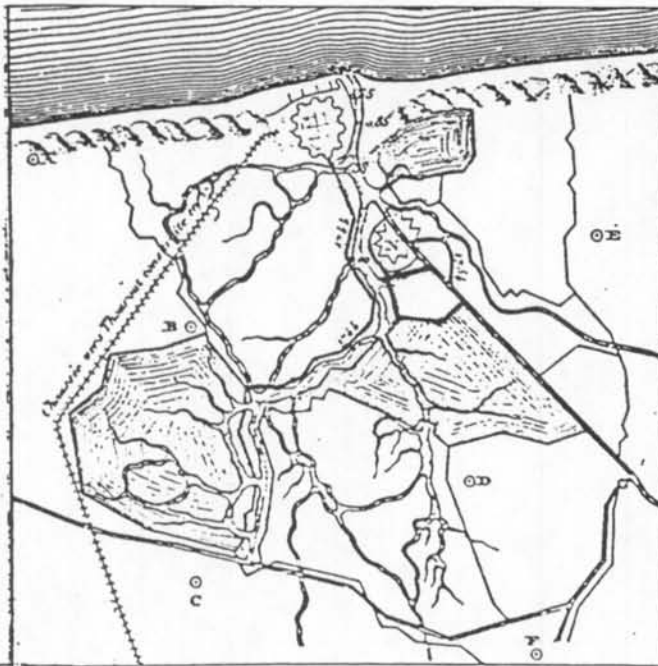
1700 $\bar{a}$ 1722

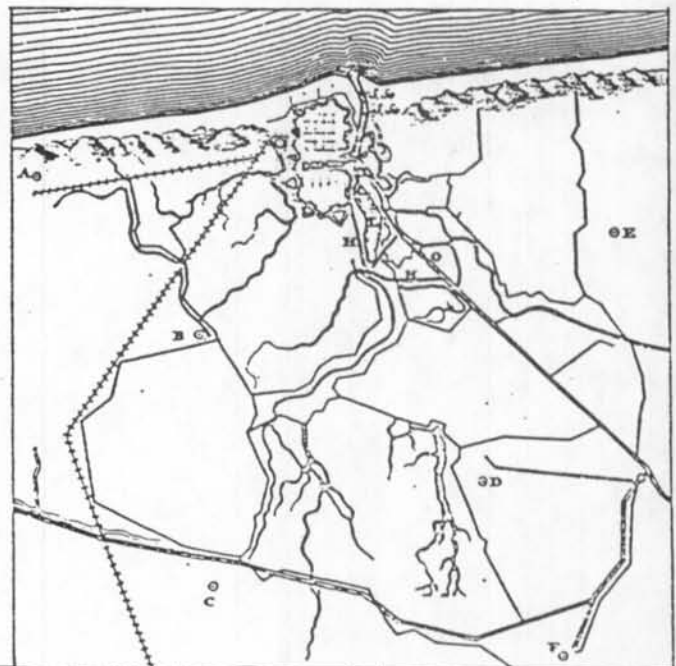
1722 $\bar{a}$ 1745

1745 $\bar{a}$ 1803

1840

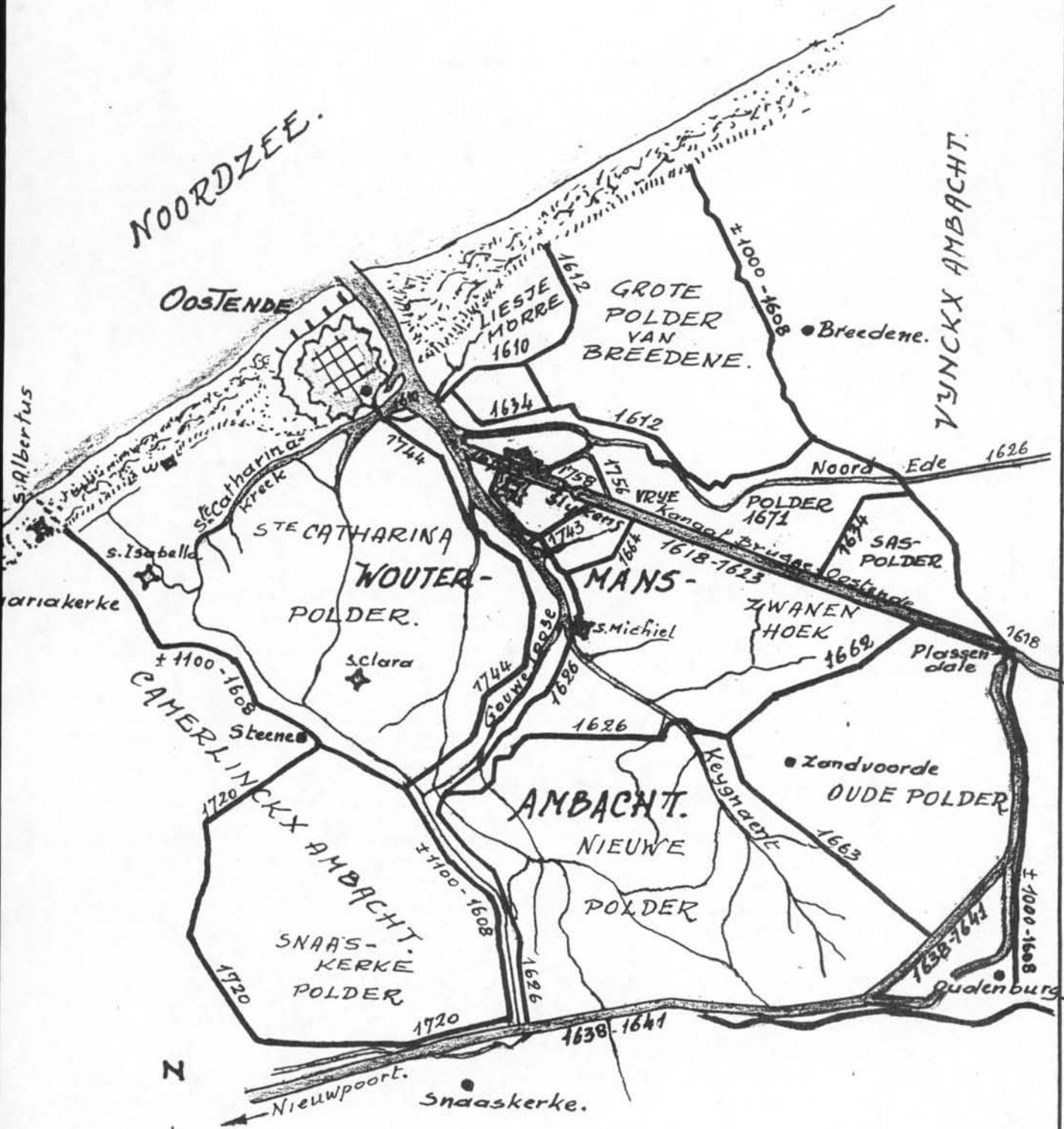

A MARIAKERKE
B STENE.
C SNAASKERKE

D ZANDVOORDE
E BREDENE
F OUDENBURG

NAAR A. BELPAIRE. 1851.
AANPASSINGEN: G. VANDAMME {1984.
1992.

NOORDZEE.

POLDERS rond OOSTENDE.
na 1600.

AANPASSING 1992 G. VANDAMME. 07-03-83.

door Norbert HOSTYN

19. Opie BOEL

Echtgenote van Maurice BOEL.

Textielsculpturen naar ontwerp van haar echtgenoot.

20. Ingeborg BORGGOO

Kunstschilderes uit het amateurscircuit.

Deelname wedstrijd voor amateurschilders 1987 Tevewest-Teveo.

Adres (1987) : Zwanenlaan 45.

21. Willy BOSSCHEM

Willy BOSSCHEM werd in 1930 te Gent geboren en studeerde er aan het Sint-Lucasinstituut. Van 1951 af is hij verbonden aan het Oostendse Kursaal, eerst als decorateur, later ook als public-relation. Hij volgde de betreunde Gustaaf SOREL op als directeur van de Stedelijke kunstacademie.

BOSSCHEM is steeds een overtuigde figuratief geweest, zonder echter in steriel academisme te verstarren. Steeds zocht hij binnen het domein der figuratie een aangepaste, eigentijdse stijl, waarbij hij het experimentele niet schuwde.

Zoekend naar nieuwe technieken en texturen stootte hij tenslotte op het werken met rook, dat hem ging fascineren. Zijn "smoke-art" groeide uit tot een waar begrip : zwartgerookte geëmailleerde platen die met watte, met de vingers of op ander wijze bewerkt werden en dan gefixeerd.

Hij heeft heel wat tentoonstellingen in binnen- en buitenland op zijn aktief.

Werk van hem is in het bezit van de musea van Oostende, Hamburg, Düsseldorf, Prentenkabinet van het Ministerie van Nederlandse Cultuur, Belgische staat en in privé bezit (o.a. Koning Boudewijn).

Lit. : - Kunstbeeld nu, Oostende (Kursaal), 1986.
- H. BRUTIN & S. REY, Willy Bosschem, Knokke, 1984.

22. Trees BOUDRY

Amateurschilderes. Leerlinge Academie Oostende ca. 1980.

23. Pascal BOUSSON

Kunstschilder uit het amateurscircuit.

Deelname aan de wedstrijd voor Amateurschilders 1987 Tevewest-Teveo met "Timeless", "Reclining lady" en "Angstkreet".

24. Danny BOURGOIS

° Oostende, 1953.

Leerling aan de Oostendse kunstacademie bij Roland DEVOLDER en Dirk MICHIELS.

Schildert en graveert in een surrealistische stijl, beïnvloed door DEVOLDER en LABISSE.

Musea : Oostende, M.S.K.

25. Eddy BOUSSON

Kunstfotograaf.

26. Fernand BRUNÉE

Verdere gegevens ontbreken.

27. William BRUNET

° Oostende, 1944.

Kunstschilder-graficus.

Studies aan de Academie te Oostende. Regentaat Plastische Kunsten te Gent o.l.v. O. LANDUYT.

Figuratieve thema's, veelal erotisch geladen.

Musea : Oostende, M.S.K.

Lit. : - K(u)nstsalon (tentoonstellingscat.), Vilvoorde, 1983.
- Kunst-Kontakt, 8, 14, 1986 (Oostende, Galerij De Peperbusse).

28. Willy BRUNET

° Oostende, 1923.

Marineschilder. Vader van voorgaande.

Musea : Oostende, M.S.K.

29. Albert BRUYNOGHE

Figuratief kunstschilder. Vader van volgende.

30. Ronald BRUYNOGHE

° Oostende, 1949.

Kunstschilder. Zoon van voorgaande. Woont en werkt te Gent. Gekend onder de naam "Magic Pencil".

Zijn oeuvre is vaak religieus bewogen en technisch erg sterk.

Individuele tentoonstelling in het Museum voor Religieuze Kunst te Oostende (zomer 1990).

31. Sabine BULCKE

° Roeselare, 1933.

Grafisch kunstenaar; etsen en zeefdrukken.

Artistieke opleiding te Brugge en Antwerpen (1971-1975).

32. Romain BUNDERVOET

Oostends amateurschilder.

Exposeerde in 1985 een reeks werken geïnspireerd op etsen van J. ENSOR (Galerij Den Artiest, Kapucijnenstraat).

Deelname aan de Biennales voor amateurkunstschilders 1985, 1987.

33. Christian CARDON

Kunstschilder uit het amateurscircuit.

Deelname aan de 5e Biennale voor amateurschilders Teveo 1985 met "Metamorfose", "Adam en Eva" en "Snelheid".

DE AFBRAAK VAN HET OOSTENDS KURSAAL TIJDENS WERELDOORLOG II

Algemeen wordt verteld dat het Oostends Kursaal in 1943 door de Duitsers werd afgebroken. Volgens onze stadsgenoot dhr. L. CLAES zou ontmanteld een beter woord zijn.

Als jongen was hij begaan met de zaken die op straat, in zijn stad, gebeurden. Zo herinnerde hij zich hoe al het materiaal door de Duitsers, zorgvuldig, uit het Kursaal gehaald werd om met paard en kar te worden overgebracht naar de Bolken (Stockholmstraat). Daar werd het materiaal even zorgvuldig op treinwagens geladen die, nadat ze even zorgvuldig verzegeld waren, richting Duitsland vertrokken.

Waar is dit materiaal gebleven ? Om het Marlène Dietrich na te zingen.

J.B. DREESEN

IS DE KURSAALCONVENTIE VAN 1873 VERJAARD ?

door Daniël FARASYN

Diverse kranten hebben medegedeeld dat de stadssecretaris de mening is toegedaan dat de conventie tussen stad en staat afgesloten op 13 en 21 augustus 1873 en bij wet bekrachtigt i.v.m. de overdracht aan de stad van de Kursaalgronden al lang verjaard zou zijn en geen rechtsgeldigheid meer zou hebben. Het moet wel zo zijn dat de kennis van het recht opgedaan door de stadssecretaris een belangrijk hiaat vertoont. Conventies en akkoorden, zelfs in de vorige eeuw afgesloten, behouden nu nog hun rechtsgeldigheid.

Ter illustratie hiervan willen we hier een feit aanhalen dat wellicht ook bij het stadsbestuur niet meer is bekend.

In 1951 werd de stad door de rechtbank van Brugge veroordeeld tot de betaling van 22.596 fr. aan mevr. JOTTRAND, eigenares van een werf of de derde bassin toen dit dok werd gedempt om het nieuw stadhuis te bouwen. Op 23 februari 1863 had de stad de grond van de werf verkocht aan Theodoor ROYON, groot-oom van mevr. JOTTRAND. Hierbij was overeengekomen dat de stad "assureraut l'existence de ce chantier naval c.à.d. que l'accès par voie d'eau ne serait supprimé".

De "Courrier du Littoral" dd. 8 april 1951 merkte hierbij op dat "85 ans après cette vente la ville, sans passer par l'expropriation, sans offrir le moindre dédommagement se mit à combler le troisième bassin". Deze werf en bijhorende gebouwen waren voor notaris VERGOTE uit Brussel door Ing. Ferd. Ch. VAN BRUYSSSEL-ROYON op 16 juni 1924 verkocht geworden aan Barth. JOTTRAND-ROYON. Dhr. JOTTRAND was toen advocaat-generaal bij het Verbrekingshof te Brussel.

In 1951 werd de stad dus veroordeeld om een akkoord in 1863 afgesloten niet te hebben nageleefd.

Het was niet de eerste keer en het zal ook niet de laatste keer zijn dat de stad voor dergelijke problemen staat die uiteindelijk ten laste vallen van de Oostendse belastingsbetalers.

Oorzaken van die moeilijkheden zijn het gebrek aan kennis en interesse voor het Oostends verleden, traditioneel bij het stadsbestuur waargenomen. Ook het ontbreken van een stadsarchief kan hier als oorzaak aangewezen worden.

Wij weten dat tijdens de Duitse bombardementen in mei 1940 het stadsarchief en heel wat bundels die op het stadhuis berustten in de vlammen zijn opgegaan. Nu liggen resten van "archivalia" verspreid in de stad. Er liggen er in de stadsbibliotheek waar dhr. VILAIN o.m. zorgde voor de recuperatie van waardevolle oude dagbladen. Iconografisch materiaal zit bij dhr. HOSTYN. Het V.V.F. bezit een reeks documenten en ook onze vereniging "De Plate" heeft een rijke verzameling opgebouwd. In diverse stadsdiensten liggen nog oude historisch belangrijk geworden gegevens voor zover zij niet bij verhuis of grote kuisbeurten het stort zijn opgevlogen.

Het wordt hoog tijd dat er te Oostende een centraal archief komt met een bevoegde archivaris. Waarom kan Oostende niet wat kleinere Vlaamse steden, zoals Veurne of Poperinge, wel kunnen ? Of blijft de Oostendse mentaliteit "Toujours prêt aux bénéfices mais non aux sacrifices", reeds aangeklaagd in 1905, steeds verder doorleven ?

OOSTENDE TIJDENS DE EERSTE WERELDOORLOG (31)

door Aimé SMISSAERT (+)

Vrijdag 18e December. -

VIJFENZESTIGSTE DAG DER BEZETTING

Gansch den morgen kwamen veel gekwetsten toe. Rond 5 1/2 ure trokken een 500 tal "grijze vesten" Middelkerkewaarts op. Terzelvertijde kwamen 341 gekwetsten uit die richting terug. Rond 1 1/2 ure slaan een paar duizend Duitschers den Nieupoortschensteenweg in.

Gansch den namiddag ook kwamen veel gekwetsten toe, alsook een 20 tal mariniers, de handen op den rug gebonden, en door "grijze vesten" opgeleid. Volgens wij later vernamen, waren het mannen die geweigerd hadden tegen den vijand op te rukken !

Gister namiddag was in het restauratiehuis de Renommée, alles in orde gebracht in 't vooruitzicht der komst van den nieuwen staf; zelfs was er een telefoontoestel geplaatst, teneinde in verbinding te zijn met de Kommandantur. Tegen den avond werd bevel gegeven het telefoontoestel af te nemen. Deze noen nu, terwijl een 50 tal officieren lustig aan het smullen waren, kwamen 3 opperofficieren van den staf binnen. De officieren moesten hun eten laten staan en het toestel in allerhaast herplaatsen, terwijl de groote sabelslepers eenige dozijntjes oesters, overgoten met eene lekkere flesch Rijnschen wijn, verorberden.

* * *

Er begint orde te komen in den verkoop van brood. Schier al de huisgezinnen hebben thans hunne kaart, de nieuwe broodkaarten zijn door het Onderstandskomiteit afgeleverd en de bakkers hebben uitgeplakt op welke uren er brood te bekomen is. Op die manier gebeuren geene opstootjes meer aan de bakkerijen.

Te Stene worden ook maatregelen genomen ten einde de bevolking van brood te voorzien. De burgemeester heeft een bevel uitgevaardigd, waarbij de landbouwers verplicht worden de voorhanden zijnde terwe te dorschen; weigeren zij aan dit bevel te voldoen, de gemeente zal werkvolk zenden om de terwe ter plaats te dorschen.

* * *

De Duitschers breken de torenspits der kerk van Mariakerke-dorp af. E.H. SEYNHAEVE, onderpastoor der parochie, kreeg desaangaande op 15 dezer volgend schrijven :

Mijnheer de Pastoor,

Bij bevel van den kapitein moet de toren uwer kerk gebroken worden.

't Best is heden rond 1 tot 2 ure met de sleutel te komen achter het museum Stracké. M.M. de O.Luitenant zal u wachten.

Oberl. u. Battkom.
PRANATZKY

E.H. SEYNHAEVE voldeed aan dit bevel : hij bracht den sleutel op 15 dezer, doch mocht hem tot heden houden.

* * *

De personen bij wien wijn wordt opgeëischt, kunnen van heden af, tussen 6 1/2 en 7 ure 's avonds de hun afgeleverde bons laten geldig maken in het huis van M. Arthur VAN GLABBEKE, provinciaal raadsheer, Euphrosina Beernaertstraat, alwaar een duitsche officier, VON DER HEYDE bij name, zijn intrek heeft genomen.

* * *

Volgende voorschriften den aankoop van koopwaren buiten stad betreffend zijn door de gemeenteoverheid, in overleg met de duitsche overheid, genomen en in de bureelen van het stadhuis aangeplakt :

"Het verschaffen van koopwaren buiten stad moet in gemeenzaamheid geschieden door verschillende handelaars dezer stad. Het totaal dezer aankopen moet eene lading van een of meer spoorwagens uitmaken.

Een dezer handelaars, aan te duiden door de belanghebbenden en door deze voorzien van geldmiddelen voor het aankopen der vereischte goederen, zal enkel de toelating bekomen deze aankopen te doen.

De reis zal onder militaire geleiding geschieden".

Als gevolg op de gemeenteraadszitting van gister stelde 't Schepencollege deze morgen volgend protest op :

Den Heer Bittinger,
Kapitein-luitenant en Plaatsbevelhebber,

Wij moeten uwe aandacht vestigen op het overwegend belang der opeischingen welke ten laste gelegd worden der stad Oostende door tusschenkomst van uwe kommandantuur en waarvan het totaal tot op heden een zeer hoog cijfer bedraagt. Het is stellig dat dat de onkosten aldus ten laste gelegd van ons bestuur ver de wegen en middelen overschrijden waarover het beschikt en waarover we zullen kunnen beschikken in het vervolg. De opeischingen bevatten vele voorwerpen en koopwaren welke in onze stad niet voorhanden zijn. Dat is het geval voor al onze voortbrengselen van den landbouw, van den veekweek, waarbij ons bestuur al de winsten verliest welke de tusschengeplaatste personen opstrijken die ons in staat stellen ze te leveren.

Acht ge niet, Heer Plaatsbevelhebber, dat het niet aannemelijk is dat onze stad koopwaren moet leveren waarover ze niet beschikt door den normalen weg van zijn eigen voortbrengst en van zijn plaatselijke nijverheid en dat het redelijker zou zijn die voorwerpen op te eischen

ten laste der gemeenten welke ze op eene natuurlijke wijze voortbrengen ? Dat is, dunkt ons, den geest der beschikking welke het opeischingsrecht regelen.

Wij moeten dan ook nog gansch uwen aandacht vestigen op den aard van zekere dier opeischingen, welke de levering bevatten van eene groote hoeveelheid zeer duur timmerhout en het betalen van dagloonen voor kasseiing, het graven van loopgrachten, enz.

Daar die opeischingen niet dienen voor het bezettingsleger stellen ze ons bloot ernstig de stellige bepalingen van de overeenkomst van Den Haag te schenden. Art. 52 ervan zegt inderdaad dat de opeischingen voor de bevolking de verplichting niet mogen bevatten aan de krijgsbedrijven tegen het vaderland deel te nemen.

Welnu, door de betaling der dagloonen voor kasseiingswerken, voor het graven van loopgraven enz. en door de betaling van groote hoeveelheden timmerhout leenen wij de hand tot het rechtstreeksch deelnemen onzer werklieden aan de krijgsbedrijven alsook tot het deelnemen onzer bevolking door den grooten last welke zij aan de stad opleggen, last welke moet gedragen worden door de algemeenschap der belastingschuldigen.

Wij hebben geacht dat het noodig was die twee punten aan uwe welwillende aandacht te onderwerpen, hopende dat gij het gegronde onzer bezwaren zult inzien en maatregelen zult nemen om die opeischingen in overeenstemming te brengen met de internationale overeenkomsten en de rechtvaardige verdeling tusschen al de gemeenten.

Aanvaard, Heer Plaatsbevelhebber, de uitdrukking onzer bijzondere hoogachting.

Voor het Kollege

De Sekretaris
(g.) F. THONE

De Burgemeester
(g.) A. LIEBAERT

Terwijl het Schepencollege daarmee bezig was kwam eene dringende en belangrijke opeisching van timmerhout toe.

M. LIEBAERT was van gedacht eerst het protest te verzenden - maar rond 12 1/2 ure kwam luitenant DICKEL, met 4 soldaten, bajonet op het geweer, naar zijn bureel, en hij moest mede naar de Kommandantur. Op zijn verzoek vergezelde M. THONE, gemeentesekretaris hem.

In de Kommandantur eischte BITTINGER de onmiddellijke uitvoering der opeischingen, anders zouden seffens dwangmiddelen worden toegepast. M. LIEBAERT meende te moeten toegeven, doch overhandigde tevens het protest. "k Zal daarvan kennis nemen, zei BITTINGER, en vervolgens het stuk naar de Hoogere Overheden verzenden".

Rond 1 1/2 ure waren de hh. LIEBAERT en THONE vrij.

Zaterdag 19e December. -

ZESENZESTIGSTE DAG DER BEZETTING

Heden, gansch den dag, hevig kanongebulder langs de kanten van Slype en Middelkerke. Gansch den dag ook worden hulptroepen,

DE OOSTENDSE ZEEDIJK 1940-44

kanonnen, krijgsvoorraden en voorraadkarren, gezonden in beide richtingen. Verscheidene honderde gekwetsten worden ingebracht.

Het wordt in stad van langs om slechter : voor de minste kleinigheid regent het boeten, 10, 20 ja 50 frank ! Enkele voorbeelden : Dr MERCHIER botst op den hoek der "Ville de Londres" op een officier, 10 frank boete; M. Jan BLOMMAERT, een plakkersbaas der Langestraat, op wandeling zijnde, gaat de "Nukkerbrug" over, 50 frank boete; advokaat Maurice VANDER HEYDE wordt met 25 mark beboet, om een automobiel van te dichtbij bekeken te hebben.

* * *

Deze morgen vergaderde de Provinciale Raad van West-Vlaanderen te Brugge, ten einde de noodige maatregelen te nemen betreffende de oorlogsschatting van 480 millioen (40 per maand door de Duitschers de Belgische provinciën opgelegd).

21 leden waren tegenwoordig, o.a. MM. LIEBAERT en Arthur VAN GLABBEKE, provinciale raadsleden voor het kanton Oostende, die samen met advokaat VERDEYEN, in den auto van den plaatsbevelhebber BITTINGER de reis Oostende-Brugge hadden gemaakt.

De vergadering keurde de overeenkomst goed te sluiten met de Société Générale. Die machtige Bankmaatschappij zal de oorlogsschatting betalen en daartoe bankbriefjes uitgeven. Voor 1916 zullen de provincies niet genoodzaakt zijn, voor wat betreft de terugbetaling der oorlogsschatting, lasten te heven.

* * *

A propos van oorlogsschatting en opeischingen : de Kommandantur eischt de levering der 1.800 matrassen en 20.000 wolle sargi n, over eenige dagen gevraagd. BITTINGER verklaarde dat "de laatste der grenadiers nog eerder op eene matras moest slapen dan de keizer".

De stad is dus verplicht die matrassen en sargi n uit de hotels en verlaten woningen te halen - als ze nog niet gelangvingerd zijn door de Duitschers.

Zondag 20e December. -

ZEVENENZESTIGSTE DAG DER BEZETTING

Gansch den nacht zijn er hulptroepen aangekomen, ruitery, voetvolk en artillerie. Zij namen hunnen intrek, gedeeltelijk in eenige ledigstaande stadsscholen, gedeeltelijk in de huizen van het Westerkwartier (H. Hert).

Rond 8 ure kwam een volle tram met gekwetsten van de richting van Middelkerke af.

Om 8 ure had in de HH. Petrus en Pauluskerk eene Duitsche militaire mis plaats; om 9 ure een dienst in de Anglikaansche kerk.

Rond 11 ure hangt een Duitsche vastliggende luchtbal tusschen Raversyde en Leffinghe.

TOPONYMIE VAN 'S HEERWOUTERMANSAMBACHT (VII) - 34ste BEGIN
Sinte Cathelyne noordtwest (1)

door J.B. DREESEN

Met een reuzensprong over de stad Oostende bespraken we in nr. 6 van onze reeks het 39ste Begin. Dit was voorbarig maar had zijn reden. Vandaag zitten we terug aan de westkant en ditmaal bij het 34ste Begin. SINTE CATHELYNE NOORDTWEST.

De omschrijving van het 34ste Begin luidt als volgt (2) :

"Beghinnende zuudtwest van daer zuudtwaert over beede laetste voors(eide) p(er)cheelen beloopē, tusschen den ouden oostendeschen waterganck ende den ouden sluusvliet, beede ander noordtzyde, den dyckwech an de zuudts(yde) metten westhēde ande zydelinghen en metten oosthēde anden ouden waterganck metten zuudtwesth(ēde)r ande snoucshuelbr(ugghe) metten noordtoosh(ēde)r over tkerckhof van sinte cathelyne ende es tbeloop daer".

Ondanks het feit dat 150 jaar inundatie van de Sint Catharinapolder alle sporen van voor 1584 wegwiste, trachten we toch even dit begin te situeren op een hedendaagse kaart.

Wij beginnen met wat we uit de omschrijving het gemakkelijkst kunnen situeren. Dat is "metten westhēde ande zydelinghen". De ZYDELINGHEN hadden we in een vorige bijdrage (3) gesitueerd op de huidige Steense dijk.

"den dyckwech ande zuudts(yde)". Deze DIJKWEG hadden we in een vorige bijdrage vereenzelvigd met een stuk, nu verdwenen, Leffingestraat (4) tussen de kruising van H. Borgerstraat en Gelijkheidstraat (het plein zonder naam) en de Steense dijk ter hoogte van de Prins Roselaan. Een stukje van dit deel van de Leffingestraat zit nu nog in de Roerdompstraat.

"metten zuudtwesthen(der) ande snoucshuelbr(ugghe). Deze SNOUCXHUYELBRUGGE situeerden we vroeger reeds op de plaats waar de DIJKWEG de ZIJDELING kruiste (5), dit is op het punt waar de Prins Roselaan en de Steense dijk samen komen. Op die hoek staat een wit gekalkt huis.

De noordelijke en oostelijke grenzen zijn moeilijker te situeren omdat deze grenzen door de overstromingen van 1584 en 1601 volledig vervaagd zijn.

Een referentie is nog "metten noordtoosthender jehens over tkerckhof van sinte cathelyne".

Wij weten van opgravingen (6) en andere vondsten (7) dat de kerk van Sinte Cathelyne, met daar rond het kerkhof, lag in de hoek van de Broederlijkheidstraat en de Dr. Verhaeghestraat. Wij zullen dan ook niet ver mis zijn als we de oostelijke grens, bij benadering situeren op de lijn die de kruising van de H. Borgerstraat en de Gelijkheidstraat verbindt met het kruispunt van de Verenigingstraat met de Goedheidstraat. De noordelijke grens moet dan gelegen hebben van dit laatste punt naar een punt tussen de

Van Tieghemstraat en de Passchijnstraat. Er ontbreekt ons dan nog een stukje tussen de Steense dijk en dit laatste punt, maar dat laten we voorlopig rusten onder 150 jaar slib.

Vergelijken we dit even met de oppervlakte. Als totale oppervlakte van het 34ste Begin geeft de Ommeloper 101 gemeten 67 roeden. In huidige staat uitgedrukt geeft dit bij benadering 45 ha. We zegden reeds dat het zeer moeilijk is de juiste contouren op een moderne kaart te bepalen. De berekening van de oppervlakten gelegen tussen de hiervoor aangehaalde lijnen geeft ons om en bij de 40 ha. Dit is een benadering waarvoor we moeilijk, gezien de omstandigheden, een beter resultaat zullen vinden.

Van de toponiemen die voorkwamen in de beschrijving van het 34ste Begin verwezen we voor

- den DIJKWEG
  - de Zijdeling
  - De SNOUCKSHUELBRUG naar een vroegere beschrijving (2,3 en 4)
- dit doen we ook voor
- de OUDE SLUISVLIET
  - de OUDE OOSTENDSE WATERGANG die we bij de bespreking van het 33ste Begin behandelden (8).

Om de toponiemen in het overige van de tekst onder de loep te nemen vertrekken we van de noordwesthoek, dit is de hoek van Zijdeling en Oude Sluisvliet.

HOFSTEDDE : ...ende es de hofdstede daer.....in wuent.....
De naam van de bewoner is in de tekst overgebleven.

ZESBROOTSHOFSTEDDE : ...ende heet zesbrootshofstede....
Komt verder nog ter sprake.

Het volgend perceel ligt aan...een bruggheskin...waarschijnlijk over de Oude Sluisvliet.

De volgende percelen liggen aan of bij de OUDE OOSTENDSE WATERGANG

NEDERE WAZE : ...ende heet de neder waze... Dit stuk ligt aan de Oostendse Watergang. Een lapsus van de landmeter, waarschijnlijk moet dit de "Oude...watergang" zijn. WAZE is 1. slijk 2. begroeide aardkorst. Nedere = laag (9).

HOGHE WAZE : ...ende heet de hooghe waze... Dit perceel lag ten zuiden van de "nedere waze".

TSPEYESTUK : ...anden ouden oostenschen waterganck ende heeft tspeyestick... Speye, Spoye = schutsluis, heeft waarschijnlijk te maken met een schutsluis op de ouden oostendse watergang.

TBOOMSTUK : ...ende heeft tboomstick... Lag ten westen van het speiestuk. De boom verwijst misschien naar een slagboom, een gesloten stuk dus.

TCONYNCXWEGELKIN : ...metten zuudtoosthender an tconyncxweghelkin.
We ontmoeten dit toponiem verder in de tekst.

WIJLEN EEN HOFSTEDE : ...met wijlen een hofstede daerop staende... Lag met de oostkant aan de oude Oostendse watergang. Wijlen in de betekenis van eertijds.

VANDENCOUTERE WEGELKIN : ...vandecoutere weghekin dictum SKONYNCX WEGHELKIN... Waarom het weghekin van Vandecoutere skoningsweghekin noemde is een vraag waarop we geen antwoord hebben.

ROMBOUDT : ...en dit stick heet Romboudt... Dit was het stuk waar op het koningsweghekin lag.

Enkele percelen verder ligt een stuk... met een grote DARYNCKPIT... Daar de percelen er rond soms hoog dan weer laag zijn hebben we waarschijnlijk te doen met een turfstekerij.

We gaan terug en vervolgen langs de ZIJDELING.

TWEZELSTUK : ... dat men heet twezelstuick... Voorlopig geen verdere verklaring voor deze naam.

Uit de beschrijving van de volgende twee percelen kunnen we opmaken dat ZESBROOTSHOFSTEDE toebehoorde aan Antheuns Genelles en bestond uit de hofstede en land.

...an anthuenes genelles landt dat men heet ZESBROOTSHOFSTEDE...en verder ... an anthuenis genelles voorseide hofstede en land...

Twee percelen verder zitten we weer aan de SNOUCXHEULBRUGGE en gaan we over naar de DIJKWEG.

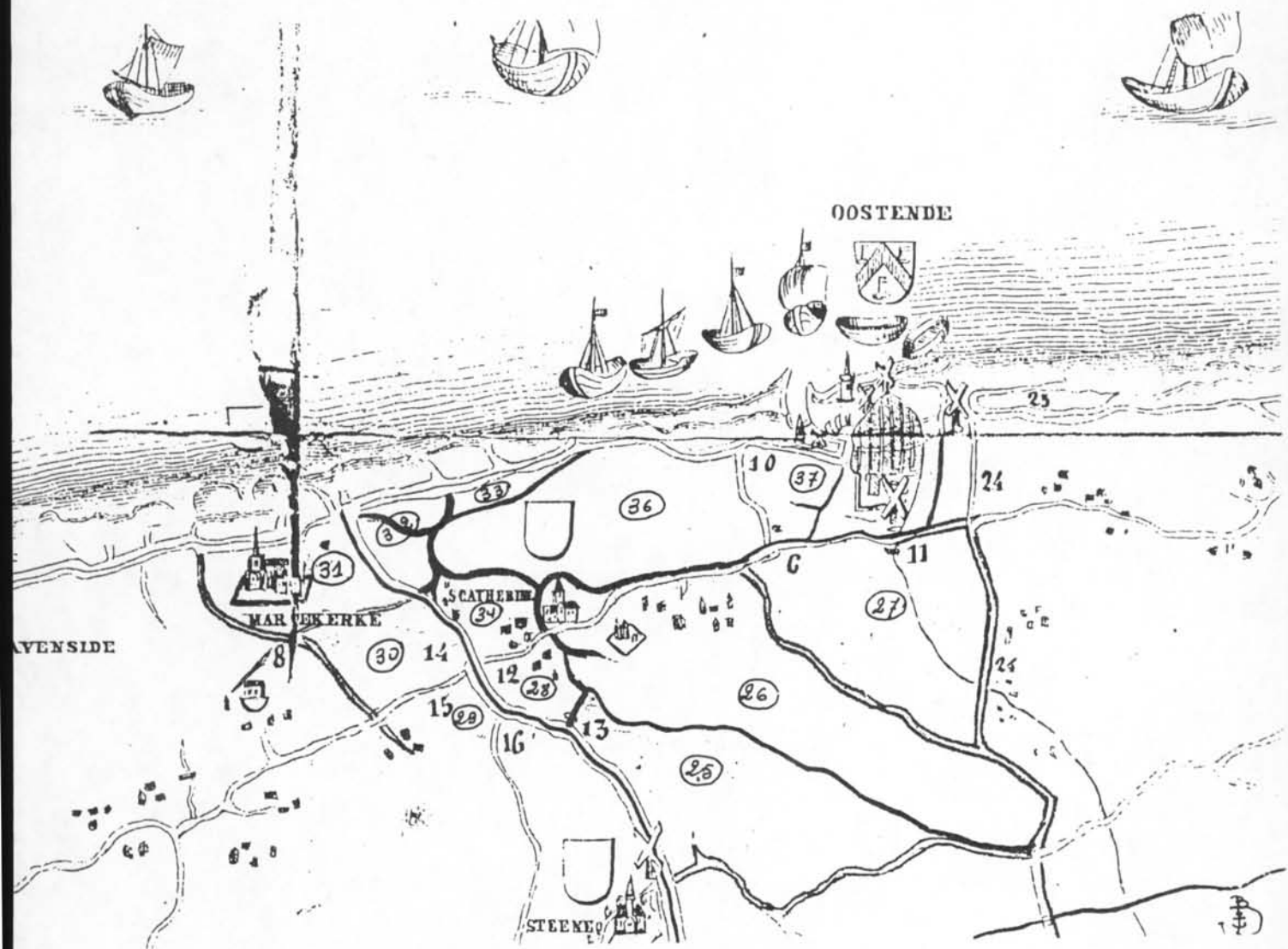
ADAM ZWADDE HOFSTEDE : ...jehens over libri adam zwadde hofstede... Dit perceel lag waarschijnlijk tegenover een stuk land (aan de overkant van de DIJKWEG, 28ste Begin) dat behoorde aan de hofstede van de kinderen Adam Zwadde.

LAMMEN RAELSDRINKPUT : ...met een dryncpit dictum lammen rael
DRINKPUTSTUK dryncpit ...ende heet tdryncpitstick...

HOFSTEDE DAAR WEDUWE CLAEYS BAENST OP WOONT : ...libri adam zwadde an de oostsyde daeran de plaetse huerlieden beeder hofstede op saet daer vidua claeys baenst up wuendt...

DE NIEUWE OOSTENDSE WATERGANG ...metter zuudtsyde anen dykwech en metter oosthende anden nieuwen oostenschen waterganck... Uit de beschrijving van dit 34ste Begin blijkt duidelijk dat de oude en de nieuwe oostendse watergang een verschillende loop hadden.

Voor de overzichtelijkheid van de beschrijving drukken we hierbij het deel van de Pourbuskaart (10) af waarop de beginnen van Sinte Cathelyne-West en Mariakerke zijn aangegeven met hun nummer in een rondje geplaatst.

BRONNEN

1. R.A. BRUGGE. Fonds Jonckheere. nr. 1290.
2. R.A. BRUGGE. Watering Blankenberge nr. 517. Ommeloper van 's Heerwoutermansambacht 1559. 34ste Begin.
3. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate blz. 89/267 ev.
4. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate blz. 89/267 ev.
5. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate blz. 90/311 ev.
6. G. ROSSEEL. Tijdschrift De Plate. Oktober 1974 blz. 11+12.
7. E. COOLS. Tijdschrift De Plate blz. 84/99+100.
8. J.B. DREESEN. Tijdschrift De Plate blz. 91/313.
9. J. VERDAM. Middelnederlands Handwoordenboek. ISBN 90 0713 7. Voor al de middelnederlandse termen die besproken werden.
10. MARCHAND. Kaart van het Brugse Vrije door Pourbus.

OSTENDIANA

door A. SWYNGEDAuw
m.m.v. E. SMISSAERT

BALDUCK, Elie.
Johan Ballegeer.

BLOMME, Fernand.
Familieboek vier eeuwen Blomme

VANCRAEYNEST, Raymond.
"Witboek" over de haven van Oostende.

VANCRAEYNEST, Raymond.
De zeehavens (van West-Vlaanderen).

VANDEPUTTE, Henri.
Oeuvres complètes.

VLAMYNCK, Maria.
Bibliografie van Nieuwpoort (tot 1992).

VANDAMME, Jan.
De affaire "Degrave-Rorique" : moord en pirateri in de Stille Zuidzee.

CATALOGUS.
Paul Delvaux (1920-1930) : 120 tekeningen.

CATALOGUS.
Paul Delvaux : peintures et dessins 1922-1982 : exposition à Paris au Grand Palais (7-25 novembre 1991).

CATALOGUS.
Roger Raveel 70.

CRAB, Ronny.
De schat van de Arme Klaren.

DEBRA, Maurice.
Wandelingen en gesprekken met Delvaux.

ENSOR, James.
James Ensor in het Cultureel Centrum van de Vlaamse Gemeenschap "De Zandloper".

EVERAERT, Henry.
Notice concernant la création d'un frigorifère à Ostende.

GUNST, Petra.
Verandering en continuïteit van het politiek personeel : burgemeesters en schepenen in het arrondissement Oostende van 1938 tpt 1947.

HARTWIG, G.
Eine Saison in Ostende : Lokalskizzen und Exkursionen.